

Курилюк Юрій

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
академік Національної академії наук вищої освіти України
ВНЗ «Національна академія управління»
<https://orcid.org/0000-0002-4035-4431>*

Політична економія відновлення й антикорупційні запобіжники у великих інфраструктурних проєктах

Анотація. Стаття присвячена розгляду проблеми політичної економії відновлення великих інфраструктурних проєктів в Україні, що набуває особливої актуальності в контексті післявоєнного відновлення і масштабного залучення державою міжнародного фінансування. Ефективність таких проєктів значною мірою залежить від запровадження антикорупційних запобіжників, що забезпечують прозорість, підзвітність і раціональне використання ресурсів. Установлено, що відновлення є не лише питанням економічної ефективності, а й тестом на інституційну спроможність держави. Довіра суспільства і донорів безпосередньо залежить від того, наскільки прозоро відбувається розподіл та використання ресурсів. Якщо механізми контролю залишаються слабкими, відбудова ризикує перетворитися з інструменту розвитку на джерело масштабних зловживань. З огляду на це, основним завданням є виявлення та нейтралізація найпоширеніших корупційних ризиків. Український досвід переконливо свідчить, що в умовах масштабного відновлення навіть цільові програми можуть перетворюватися на середовище для зловживань. Це зумовлює нагальну потребу в системних антикорупційних запобіжниках – від прозорих тендерних процедур і незалежного аудиту до міжнародного контролю та транскордонної співпраці. Важливо розуміти, що лише комплексний підхід дозволить мінімізувати ризики й забезпечити ефективне використання ресурсів у процесах відбудови. Визначено, що основними антикорупційними запобіжниками у великих інфраструктурних проєктах є прозорість і публічний доступ до інформації, незалежний аудит, громадський контроль, ефективна судова система, а також використання сучасних цифрових технологій. У висновках зазначено, що лише комплексний підхід, який поєднує інституційні, громадські й технологічні механізми контролю, забезпечує стійке та ефективне відновлення інфраструктури в умовах високих корупційних ризиків.

Ключові слова: політична економія; післявоєнне відновлення; корупція; антикорупційна діяльність; прозорість; інфраструктура; транскордонне співробітництво; управління ресурсами; ефективність.

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап відновлення економіки України характеризується безпрецедентним масштабом інфраструктурних проєктів, спрямованих на ліквідацію наслідків війни, відбудову критичних об'єктів та модернізацію економічної системи. Залучення значних обсягів внутрішніх і міжнародних фінансових ресурсів створює унікальні можливості для прискореного розвитку, проте одночасно зумовлює високі ризики корупційних зловживань, неефективного використання коштів та відтворення інституційних пасток, які гальмують реформи.

Проблема полягає в тому, що за відсутності дієвих антикорупційних механізмів великі інфраструктурні проєкти можуть перетворитися на джерело нецільового витрачання ресурсів і посилення тіньових практик. Це може зруйнувати довіру міжнародних партнерів, знизити інвестиційну привабливість і знівелювати очікуваний ефект від відбудови. Водночас політична економія відновлення вимагає врахування взаємодії державних інституцій, бізнесу та громадянського суспільства, що робить питання антикорупційних запобіжників особливо актуальним. Таким чином, дослідження політичної економії відновлення та формування системи прозорих і стійких інституційних механізмів у сфері великих інфраструктурних проєктів є важливою умовою для досягнення довгострокової економічної стабільності й сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні наукові розвідки акцентують на тому, що великі інфраструктурні проєкти в Україні є особливо вразливими до корупційних ризиків через значні обсяги фінансування, складність процедур та багатоступеневу взаємодію між державними органами, бізнесом і громадськістю.

Так В.Сірко [1] зазначає, що у сфері державного управління антикорупційні заходи потребують комплексного підходу, який поєднує законодавчі, організаційні та технологічні інструменти для мінімізації ризиків корупції. Наявні проблеми впровадження антикорупційних заходів в Україні детально

досліджують М.Огороднійчук та Н.Коваленко [2], які акцентують на ефективності діяльності спеціалізованих антикорупційних органів та на тому, наскільки успішно вони виконують покладені на них завдання.

Особливу увагу сучасні дослідники приділяють фінансуванню інфраструктурних проєктів під час воєнного стану, оскільки екстрені умови створюють додаткові корупційні виклики. На важливості прозорості фінансування та ефективних механізмів контролю на всіх етапах реалізації проєктів наголошує М.Уткіна [3].

Важливим елементом антикорупційної політики є забезпечення відкритості й прозорості громадського контролю. Науковець Л.Горбата [4] зазначає, що інституційно організований громадський нагляд, зокрема через публічні реєстри й моніторингові платформи, значно підвищує ефективність контролю та знижує можливості для корупційних дій. У цьому контексті, за словами Н.Вінникової [5], цифрові технології стають стратегічним інструментом: штучний інтелект (далі – ШІ), великі дані (далі – Big Data) та електронні системи закупівель дозволяють автоматизувати процеси моніторингу, підвищити прозорість та оперативно виявляти порушення на ранніх етапах.

Досвід зарубіжних практик також показує ефективність електронних систем закупівель у підвищенні продуктивності та прозорості проєктів. Дослідники Н.Кумар і К.Гангули [6] виокремлюють низку нефінансових показників ефективності e-procurement, що є релевантними для українського контексту великих інфраструктурних проєктів.

Попри численні дослідження, питання інтеграції комплексних антикорупційних запобіжників у великих інфраструктурних проєктах в умовах воєнного стану та активного міжнародного фінансування залишається недостатньо вивченим. У зв'язку з цим актуальність і наукова новизна нашого дослідження полягає в систематизації та аналізі комплексних заходів, які поєднують законодавчі, організаційні та цифрові інструменти для запобігання корупції в масштабних інфраструктурних проєктах в Україні.

Метою статті є визначення специфіки політичної економії відновлення та антикорупційних запобіжників у великих інфраструктурних проєктах, що забезпечують ефективне управління ресурсами та прозорість процесів, а завданнями дослідження – розгляд основних напрямів інфраструктурної економічної політики, визначення з урахуванням сучасних викликів та стратегічних цілей розвитку України, аналіз найпоширеніших корупційних ризиків у великих інфраструктурних проєктах, а також визначення найефективніших антикорупційних запобіжників та оцінка їхньої ролі у зміцненні антикорупційних механізмів і підвищенні ефективності управління ресурсами.

Викладення основного матеріалу. Повномасштабна військова агресія росії завдала колосальних збитків інфраструктурі України, перетворивши повоєнне відновлення на один із найбільших економічних та інженерних викликів сучасності. В нинішніх умовах повномасштабної війни, руйнації, релокації виробництв, блокади портів тощо нетрадиційні заходи щодо забезпечення національно укоріненої стійкості дадуть змогу стимулювати розвиток економічних і соціальних процесів [7].

Відновлення вимагає не просто ремонту, а системної розбудови нової, більш стійкої, енергоефективної та децентралізованої економічної моделі, у якій великі інфраструктурні проєкти відіграють основну роль.

Для визначення пріоритетів економічної політики критично важливо усвідомити масштаб втрат. За даними Київської школи економіки (KSE), станом на листопад 2024 року, загальна сума прямих збитків, завданих інфраструктурі України, наблизилася до 170 млрд дол. США [8].

До секторів, що зазнали найбільших втрат, належать:

- транспортна інфраструктура: 38,5 млрд дол. США (зруйновано або пошкоджено близько 25 тис. км автомобільних доріг, втрати залізничного транспорту – 4,3 млрд дол. США);
- енергетичний сектор: 14,6 млрд дол. США;
- житловий фонд: 60,0 млрд дол. США [8].

Такі втрати зумовлюють необхідність реалізації довгострокової комплексної програми відновлення, центральним елементом якої є модернізація основних мереж.

Ураховуючи масштаби руйнувань та фінансові втрати, стратегічне відновлення інфраструктури України потребує не лише ремонту пошкоджених об'єктів, а й формування чітких пріоритетів економічної політики. Такими пріоритетами мають стати модернізація основних транспортних та енергетичних мереж, підвищення стійкості житлового фонду та впровадження інноваційних, енергоефективних рішень, що забезпечують економічну децентралізацію й зменшення вразливості критичної інфраструктури.

У цьому контексті формується сучасна економічна політика відновлення України, що інтегрує принципи «Відбудувати краще, ніж було» (Build Back Better) та орієнтується на європейські стандарти й цілі сталого розвитку. Зазначена концепція в українських реаліях робить акцент на зеленій складовій та забезпеченні довгострокової стійкості повоєнного розвитку [9].

З огляду на це, пріоритети інфраструктурної економічної політики формуються так, щоб максимізувати економічний ефект від відновлення та модернізації основних об'єктів. Великі

інфраструктурні проекти розглядаються як потужний мультиплікатор для економічного зростання, створення робочих місць та залучення інвестицій, а розроблення й ефективне застосування економічних стратегій, стимулювання наукових досліджень і комерціалізація інновацій стають ключовими елементами для досягнення сталого економічного розвитку [10].

До основних напрямів такої політики, визначених з урахуванням сучасних викликів та стратегічних цілей розвитку України, належать:

1. Енергетична стійкість і децентралізація

Атаки на критичну енергетичну інфраструктуру показали вразливість централізованої системи. Відповідно основною метою є створення децентралізованої, «зеленої» та смарт-енергосистеми з акцентом на відновлювані джерела енергії (далі – ВДЕ) та малу генерацію.

Розвиток ВДЕ є одним з основних напрямів сучасної енергетичної політики України. Особливу увагу приділяють прискореному будівництву сонячних та вітрових електростанцій, інтегрованих у локальні енергомережі. Уже зараз проекти з енергоефективності та малої генерації визначені пріоритетними на урядовому рівні, що сприяє формуванню стійкої й децентралізованої енергетичної системи.

Подальший розвиток «зеленої» енергетики передбачений Енергетичною стратегією України на період до 2050 року. Документ відображає цілі Європейського зеленого курсу та базується на принципах комплексного підходу до формування та реалізації політики у сфері енергетики та створення умов для сталого розвитку економіки України [11].

Серед напрямів розвитку ВДЕ в Україні найперспективнішими є вітрова й сонячна енергетика, біоенергетика, гідроелектрична та геотермальна енергетика. Зокрема, очікується, що саме ці напрями забезпечать значне збільшення виробництва «зеленої» енергії, зниження енергоємності економіки, а також диверсифікація джерел і шляхів постачання енергоресурсів, нарощування вітчизняного виробництва сприятимуть підвищенню економічної, енергетичної та екологічної безпеки, що призведе до оптимізації енергетичного балансу та дозволить створити міцне підґрунтя для сталого енергетичного майбутнього країни [12].

Як бачимо, розвиток ВДЕ є стратегічним пріоритетом для України, спрямованим на забезпечення енергетичної безпеки, скорочення залежності від традиційних джерел та досягнення цілей Енергетичної стратегії на період до 2050 року.

Ще одним пріоритетним напрямом є модернізація енергетичної інфраструктури. Важливу роль у цьому процесі відіграє впровадження «розумних» мереж (Smart Grid), що дають змогу автоматизувати управління енергосистемами та здійснювати безперервний моніторинг і контроль їхніх параметрів.

Застосування концепції SMART GRID є принципово новим підходом до підвищення ефективності, стійкості та безпеки енергетичних систем. Ця методика базується на інтеграції цифрових технологій для моніторингу, управління та оптимізації виробництва й споживання енергії [13]. Вважаємо, що інвестиції в SMART GRID не лише забезпечать довготривалу функціональність, але й адаптують енергетичну інфраструктуру до викликів сучасності.

Економічним ефектом від впровадження SMART GRID та розвитку ВДЕ стане зниження залежності від імпорту енергоносіїв, стимулювання внутрішнього виробництва енергетичного обладнання та технологій, залучення значних міжнародних інвестицій у «зелений перехід» та створення нових робочих місць у високотехнологічному секторі економіки;

2. Відновлення та модернізація транспортних коридорів

Транспортна інфраструктура є артерією економіки, а її відновлення критично важливе для ефективної логістики, розвитку експорту та інтеграції України з європейськими транспортними мережами. Основною метою політики є відбудова основних магістралей, залізничних вузлів та логістичних хабів, які забезпечують сполучення України з мережею TEN-T ЄС.

До пріоритетних належать також ширококоліїні залізничні проекти, спрямовані на модернізацію й будівництво нових ділянок євроколії для прискорення перевезень на західному кордоні. Так вже відкрито першу новозбудовану ділянку євроколії Чоп – Ужгород протяжністю 22 км, що вперше з'єднала український обласний центр із транспортною системою ЄС. Уряд активно працює над розширенням євроколії у напрямках Закарпаття та Волині, забезпечуючи маршрути до Чехії, Угорщини та Польщі [14]. Реалізація десяти стратегічних напрямів формує основу для повноцінного вантажного коридору від українських промислових центрів до європейських портів і ринків. Усі ці проекти інтегровані в політику ЄС, що поступово робить Україну частиною загальноєвропейських транспортних коридорів TEN-T, розрахованих на десятиліття вперед.

Вартість реконструкції та модернізації транспортної мережі TEN-T в Україні є значною. Приведення основної мережі довжиною 4 753 км до рівня двосмугових автомагістралей із розділеним рухом оцінюється приблизно в 71,3 млрд євро, а оновлення розширеної мережі довжиною 2 619 км потребуватиме близько 39,3 млрд євро. Загалом приведення української мережі TEN-T до стандартів ЄС може коштувати близько 110,6 млрд євро. До цієї суми не включено потенційні витрати на мости, тунелі, розв'язки, земельні питання та екологічні заходи, які можуть суттєво вплинути на фінальний бюджет.

Водночас навіть базова оцінка демонструє масштаб необхідного інвестиційного ресурсу, що може бути реалізований за підтримки міжнародних фінансових інституцій, таких як СЕФ, ЄБ, ЄБРР та інших донорів, орієнтованих на інтеграцію України до європейської транспортної системи [15].

Не менш важливим є відновлення доріг. Реконструкція зруйнованих ділянок міжнародних та національних доріг, збитки від пошкоджень яких оцінюються у 28,3 млрд дол. США, здійснюється з пріоритетом на застосування європейських стандартів якості та довговічності [8].

Економічний ефект від модернізації транспортної інфраструктури є багатограним: зменшуються логістичні витрати для експортерів, підвищується транзитний потенціал країни, розширюється доступ до європейських ринків та забезпечується інтеграція України в європейські ланцюги постачання. Реалізація цих проектів сприяє прискоренню економічного відновлення та закладає основу для довгострокового розвитку транспортного сектору країни;

3. Житлове та соціальне відновлення

Попри те, що житловий фонд формально не належить до «великої інфраструктури», його швидке відновлення є потужним економічним каталізатором і безпосередньо впливає на соціальну стабільність та відновлення людського капіталу.

Основні напрямки відновлення охоплюють будівництво та реконструкцію житла й соціальних об'єктів – масштабні програми з відбудови житлового фонду, шкіл, лікарень із використанням енергоефективних та модульних технологій будівництва. Важливим елементом є цифрова інфраструктура, зокрема впровадження державних електронних реєстрів пошкодженого та зруйнованого майна, що підвищує прозорість процесу, зменшує корупційні ризики та оптимізує використання ресурсів.

Очікуваний економічний та соціальний ефект стосується повернення внутрішньо переміщених осіб, відновлення людського капіталу та соціальної інфраструктури, а також стимулювання будівельної галузі й створення додаткових економічних можливостей у суміжних секторах.

У підсумку ці проекти не лише ліквідують наслідки руйнувань, але й закладуть фундамент для нової, стійкої та конкурентоспроможної економіки. Успіх такої політики залежить від ефективного поєднання міжнародної фінансової підтримки, прозорого управління й сприятливого інвестиційного клімату, що дозволить перетворити виклики війни на можливості для сталого економічного зростання.

Це, відповідно, підводить нас до ширшого контексту: сучасні виклики відновлення інфраструктури після масштабних криз або війн виходять далеко за межі будівельних робіт. Йдеться про формування нового соціального контракту між державою, донорами та суспільством, де на перший план виходить ефективне управління ресурсами. За оцінками Світового банку, сьогодні в Україні на відновлення впродовж наступного десятиліття необхідно приблизно 524 млрд дол. США [16]. Такий обсяг коштів відкриває значні можливості для економічного зростання, але водночас створює середовище високих корупційних ризиків.

Корупція може бути визначена як зловживання владою для отримання особистої вигоди. Вона охоплює такі дії, як хабарництво, зловживання службовим становищем, конфлікт інтересів та інші форми неправомірної поведінки [1]. Корупція в Україні значно впливає на міжнародні відносини та зовнішньоекономічну діяльність країни, створюючи серйозні виклики та обмеження [17], а тому прояви корупції у великих інфраструктурних проектах здатні знижувати ефективність відновлення та довіру суспільства й міжнародних партнерів.

На відміну від звичайного економічного розвитку процес відновлення часто відбувається в умовах підвищеної невизначеності, слабких інституцій та обмеженого державного контролю. Це створює ідеальне середовище для зловживань. Наприклад, швидкість, необхідна для запуску проектів, може призвести до послаблення стандартів та скорочення бюрократичних процедур, що робить їх менш прозорими. Крім того, значний обсяг зовнішнього фінансування, зокрема грантів та кредитів від міжнародних донорів, може зменшувати тиск на уряди щодо забезпечення ефективності й підзвітності.

У таких умовах політичні еліти можуть використовувати інфраструктурні проекти для власного збагачення або для зміцнення своєї влади, надаючи преференції «своїм» компаніям. Це призводить до викривлення конкуренції, завищення кошторисної вартості та, як наслідок, до неефективного використання ресурсів, призначених для суспільного блага.

Як наслідок, відновлення стає не лише питанням економічної ефективності, а й тестом на інституційну спроможність держави. Довіра суспільства та донорів безпосередньо залежить від того, наскільки прозоро відбувається розподіл та використання ресурсів. Якщо механізми контролю залишаються слабкими, відбудова ризикує перетворитися з інструменту розвитку на джерело масштабних зловживань. З огляду на це, основним завданням є виявлення та нейтралізація найпоширеніших корупційних ризиків, які найчастіше супроводжують великі інфраструктурні проекти:

- маніпуляції з держзакупівлями – розбиття контрактів, погоджені тендери, змова підрядників;
- завищення обсягів і вартості робіт – «додаткові роботи» та зміни до контрактів без належного аудиту;

– непрозорі процедури відбору підрядників – закриті переговорні процедури, обмежений доступ іноземних постачальників;
 – слабкий зовнішній контроль – обмежена робота аудиторів, політичний тиск на органи контролю;
 – проблеми з управлінням допомогою донорів – відсутність скоординованих стандартів і прозорих механізмів звітності.

У вітчизняному контексті ці ризики мають не лише теоретичний характер, а й підтверджуються конкретними випадками, зафіксованими антикорупційними органами, аудиторами та журналістськими розслідуваннями. Так, наприклад, маніпуляції з державними закупівлями чітко проявилися в межах програми «Велике будівництво». Національне антикорупційне бюро України (далі – НАБУ) викрило схему в Івано-Франківській області, де підрядник спільно з посадовцями управління капітального будівництва отримав понад 14,8 млн грн за невиконані роботи з будівництва школи [18]. Подібні порушення свідчать, що навіть на рівні центральних державних програм механізми контролю залишаються вразливими.

Ще одним прикладом є завищення обсягів і вартості робіт. Державна аудиторська служба України та журналісти неодноразово фіксували випадки, коли вартість будівництва укриттів у школах Києва та Одещини була завищена в декілька разів. Так у Києві завищення бюджету на протирадіаційне укриття сягнуло близько 16 млн грн, головним чином через маніпуляції з цінами на будівельні матеріали [19]. На Одещині ж замовили підземне укриття дитсадка та ліцею за 97,41 млн грн, яке визнано значно завищеним [20].

Проблеми з непрозорістю процедур відбору підрядників теж мають системний характер. Так було виявлено, що в Запорізькій області управління укладає «таємні оборонні підряди» на десятки мільйонів гривень з ФОПами, які не мають досвіду в оборонній сфері, але отримують контракти негайно після підписання – без явної конкуренції чи прозорої перевірки [21].

Зауважимо, що відсутність конкуренції при відборі підрядників у термінових ситуаціях створює сприятливе середовище для корупційних дій, що порушує принципи прозорості та справедливості. Зменшити корупційні ризики та сприяти стабілізації й розвитку економічного потенціалу країни можливо лише за умови посилення інституційної підтримки та впровадження прозорих механізмів управління фінансами [3].

До цього додаються й проблеми з управлінням допомогою донорів. У багатьох випадках немає єдиної системи моніторингу використання міжнародної фінансової допомоги, що створює можливості для дублювання проєктів та зловживань. Так, згідно з дослідженням від «Прозорі міста» (Transparency International Ukraine), лише 6 міст зі 100 перевірених публікують повний пакет інформації щодо гуманітарної допомоги (куди йдуть кошти, хто отримувачі тощо) [22]. Це показує низький рівень прозорості в місцевому управлінні під час використання донорських / гуманітарних ресурсів.

Отже, український досвід переконливо свідчить, що в умовах масштабного відновлення навіть цільові програми можуть перетворюватися на середовище для зловживань. Це зумовлює нагальну потребу в системних антикорупційних запобіжниках – від прозорих тендерних процедур і незалежного аудиту до міжнародного контролю та транскордонної співпраці. Важливо розуміти, що лише комплексний підхід дозволить мінімізувати ризики й забезпечити ефективне використання ресурсів у процесах відбудови.

Одним із найпотужніших антикорупційних інструментів є прозорість та публічний доступ до інформації на всіх етапах життєвого циклу проєкту: від планування до завершення. Створення відкритих реєстрів щодо тендерів, контрактів, джерел фінансування та кінцевих бенефіціарів дає змогу громадськості та бізнесу здійснювати контроль.

Опитування 2025 року засвідчують, що 65 % українців вважають корупцію в процесах відбудови поширеною. У таблиці 1 наведено детальні дані опитування щодо рівня корупційних ризиків на різних етапах відбудови.

Таблиця 1

Корупційні ризики на різних етапах відбудови

Позиція	Частка, %
Розподіл внутрішніх і міжнародних коштів на відновлення	65
Контроль та звітність щодо використання коштів	63
Проведення тендерів та вибір компаній для виконання робіт	61
Будівельні або ремонтні роботи	39
Введення відновлених об'єктів в експлуатацію (офіційне завершення)	36
Отримання дозволів на початок робіт	35
Визначення того, що саме потрібно відновлювати (пріоритети та потреби)	33
Інше	1

Джерело: побудовано автором на основі [23]

Прозорість державних закупівель є важливим чинником ефективного використання державних коштів, що потребує вдосконалення правових норм і процедур для усунення виявлених недоліків. Нефінансові показники ефективності електронних закупівель, зокрема прозорість, координація, результативність і дієвість, є важливими критеріями оцінки їхнього впливу на зниження виробничих витрат [6].

В Україні провідну роль відіграє система Prozorro, що є одним із найяскравіших прикладів електронної системи державних закупівель, створеної на засадах відкритих даних і стандарту Open Contracting. Упровадження цієї системи сприяло підвищенню конкуренції на тендерах, зниженню корупційних ризиків та підвищенню прозорості контрактних процедур [24].

За підсумками 2024 року у Prozorro було оголошено конкурентних закупівель на загальну суму 1,19 трлн грн. У процесі брали участь 19,21 тис. публічних замовників, які уклали понад 379 тис. договорів на суму 793,04 млрд грн. Завдяки конкуренції вдалося зекономити для держави 52,6 млрд грн, а до закупівель долучилися 38,26 тис. постачальників [25].

Найбільший попит у 2024 році припав на харчові продукти, ремонтні та дорожні роботи, паливо й електроенергію. Це ще раз підкреслює важливість системи Prozorro як інструменту не лише фінансової економії, а й стратегічного управління відновленням критичної інфраструктури.

Важливо також зазначити, що відновлення України фінансується здебільшого міжнародними партнерами, тому транскордонна співпраця є невіддільною частиною антикорупційної політики. У 2024 році Україна стала першою країною, яка офіційно приєдналася до Програми боротьби з шахрайством ЄС (EU Anti-Fraud Programme), що дозволяє отримувати фінансову підтримку для впровадження антикорупційних заходів [26].

У межах цієї програми Офіс із боротьби з шахрайством ЄС (OLAF) підписав угоду про співпрацю з Державною аудиторською службою України. Це сприяє ефективнішому виявленню транскордонних схем із відмивання коштів та використання компаній-«прокладок» за кордоном [27]. Подібні домовленості були досягнуті й з низкою інших зарубіжних країн, що дає змогу комплексно протидіяти міжнародним схемам шахрайства.

Окрім того, Європейський інвестиційний банк та Державне бюро розслідувань України підписали меморандум щодо боротьби з шахрайством у проектах, що фінансуються ЄС [28]. Ці ініціативи посилюють внутрішні механізми прозорості та дозволяють міжнародним донорам і аудиторам безпосередньо впливати на якість та ефективність відновлення інфраструктури України.

Ще одним важливим елементом є незалежний аудит. Варто зазначити, що останніми роками в Україні було створено потужну систему антикорупційних органів, до складу якої входять НАБУ, Національне агентство з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (далі – САП) та Вищий антикорупційний суд (далі – ВАКС) [2]. Діяльність цих установ поступово формує комплексний механізм контролю за прозорістю фінансових потоків та відповідальністю посадових осіб. Ефективність такої системи підтверджується конкретними результатами роботи антикорупційних органів.

Так у серпні 2025 року НАЗК завершило 96 повних перевірок декларацій, відібраних за ризик-орієнтованим підходом.

Порушення були виявлені в кожній із перевірених декларацій. У 52 % випадків встановлено ознаки недостовірних відомостей, а також ознаки необґрунтованості активів. Зокрема:

- в одній декларації зафіксовано ознаки необґрунтованості активів на понад 3,7 млн грн;
- у 49 деклараціях виявлено недостовірні відомості на суму понад 333,3 млн грн [29].

Однак навіть найефективніші аудиторські механізми та зовнішній нагляд не зможуть гарантувати дієвий захист від зловживань без належного функціонування судової системи. У цьому контексті важливим завданням є забезпечення незалежності й результативності судів.

У липні 2025 року Верховна Рада ухвалила закон, що відновив автономію НАБУ і САП, що стало важливим сигналом для ЄС та міжнародних донорів. Проте на практиці ще необхідно забезпечити ефективне притягнення до відповідальності, щоб зловживання мали не лише репутаційні, а і юридичні наслідки.

Проте варто зауважити, що ефективність антикорупційної системи не може бути забезпечена виключно інституційними органами та незалежними судами. Важливим чинником є громадський контроль як форма суспільної участі в управлінні, спрямована на підвищення результативності діяльності органів влади, підприємств і організацій, що надають соціальні послуги.

Практичні приклади свідчать про вагомий роль громадського контролю у великих державних та інфраструктурних проектах. Так, наприклад, державна компанія «Укрзалізниця» опинилася в центрі низки скандалів, пов'язаних із розкраданням державних коштів. Зокрема, було виявлено завищення цін на закупівлю палива та хабарі, що призвели до значних фінансових втрат [30].

У будівельній сфері резонанс викликала справа з «Укрбудом», де продаж компанії та супровідні приватизаційні угоди поставили під сумнів прозорість процесу та законність рішень [31].

Також під прикриттям програми «Велике будівництво» виявлялися випадки зловживань: компанія «Автомагістраль-Південь» підозрювалась у картельних змовах і завищенні вартості тендерів на дорожні роботи, що стало предметом кримінальних проваджень [32].

Ці приклади наочно демонструють, що громадський контроль є надзвичайно важливим елементом у запобіганні корупції: активна участь громадян, журналістів та неурядових організацій дозволяє виявляти зловживання й підвищувати прозорість великих інфраструктурних проєктів, що безпосередньо впливає на ефективність використання державних ресурсів.

Громадський контроль реалізується через:

- діяльність громадських об'єднань та неурядових організацій;
- активність засобів масової інформації;
- роботу консультативно-дорадчих органів при державних установах;
- безпосередню активність громадян, які моніторять діяльність органів влади [4].

Серед сучасних інструментів громадського контролю особливо важливим є моніторинговий портал Dozorro, який дає змогу громадянам, журналістам та громадським організаціям ефективно відстежувати публічні закупівлі та виявляти порушення. У липні 2025 року команда Dozorro проаналізувала 165 закупівель із загальною очікуваною вартістю понад 10 млрд грн. Порушення було виявлено в більш ніж половині випадків – у 89 тендерах. Найпоширенішою проблемою стало завищення цін, яке зафіксували у 74 закупівлях, а загальна сума потенційних переоплат перевищила 350 млн грн [33].

Завдяки зверненням Dozorro до замовників та співпраці з правоохоронними органами вдалося запобігти неефективному використанню 133 млн грн – це найбільший результат за місяць у 2025 році. Основними інструментами стали: зменшення суми договорів (31 млн грн), відкриття кримінальних проваджень (79,8 млн грн) та розірвання договорів (22,4 млн грн). Загалом із початку 2025 року фахівці Dozorro допомогли зекономити вже 600 млн грн [33]. Ці дані свідчать, що активна участь громадян і громадських організацій через Dozorro значно підвищує прозорість та ефективність використання державних ресурсів, підтверджуючи важливу роль громадського контролю в запобіганні корупції.

Водночас громадський контроль і традиційні аудиторські механізми є особливо ефективними в поєднанні з сучасними технологіями. Цифрові рішення дають змогу значно підвищити прозорість та оперативність контролю. Використання відкритих електронних платформ для моніторингу тендерів, цифрових реєстрів контрактів та інтерактивних карт реалізованих проєктів забезпечує громадянам та антикорупційним організаціям доступ до актуальної інформації в режимі реального часу.

Аналітика Big Data дозволяє збирати та обробляти великі обсяги інформації про фінансові потоки, контракти, підрядників і бенефіціарів. Завдяки Big Data можна виявляти закономірності, аномалії та потенційні ризики корупційних зловживань, які непомітні при традиційному контролі. Інструменти ШІ, зокрема ARACHNE, автоматично аналізують ці дані, визначаючи ризики шахрайства, конфлікту інтересів і порушень [5].

Поєднання Big Data та ШІ дозволяє прогнозувати потенційні проблемні транзакції та створювати систему раннього попередження. Такі технології підтримують прийняття обґрунтованих рішень як для державних органів, так і для громадського контролю. Блокчейн-технології забезпечують формування захищених від корупції публічних записів, таких як адміністративні реєстри та державні транзакції.

Особливу ефективність блокчейн демонструє через смарт-контракти, які підвищують прозорість і ефективність процесів та зменшують невизначеність транзакцій навіть за наявності непередбачених обставин [5]. Інтеграція Big Data, ШІ та блокчейну створює сучасну цифрову екосистему антикорупційного контролю, де кожен елемент посилює ефективність іншого. Це створює підґрунтя для оперативного реагування на порушення, мінімізації людського фактора і забезпечення стійкості системи до шахрайства.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, політична економія відновлення великих інфраструктурних проєктів визначається взаємодією держави, донорів та суспільства у процесі управління значними фінансовими ресурсами. Масштабне фінансування створює можливості для економічного розвитку, але водночас підвищує ризики корупції й непрозорості. Корупційні прояви, такі як завищення кошторисів, непрозорі тендери та зловживання владою, негативно впливають на ефективність відбудови та довіру суспільства. Антикорупційні запобіжники, зокрема прозорі тендерні процедури, відкриті реєстри, незалежний аудит і громадський контроль, є надзвичайно важливими для мінімізації цих ризиків. Сучасні цифрові інструменти, зокрема Big Data, ШІ та блокчейн, дають змогу підвищити прозорість і оперативність контролю, прогнозувати проблемні транзакції та зменшувати вплив людського фактора. Міжнародна співпраця та участь у програмах боротьби з шахрайством посилюють ефективність антикорупційних механізмів. Лише комплексний підхід, що поєднує інституційні, громадські та технологічні механізми контролю, забезпечує ефективне використання ресурсів і стійке відновлення інфраструктури. Таким чином, реалізація великих проєктів є одночасно економічним, політичним та соціальним процесом, що вимагає високого рівня прозорості та підзвітності.

Перспективними напрямками подальших досліджень є оцінка ефективності антикорупційних механізмів у великих інфраструктурних проєктах та дослідження ролі цифрових технологій і громадського контролю в забезпеченні прозорості й підзвітності ресурсів.

Список використаної літератури:

1. *Сірко В.С.* Корупційні ризики в публічних закупівлях: аналіз корупційних ризиків та методів їх мінімізації, включаючи законодавчі та організаційні заходи / *В.С. Сірко* // Юридичний науковий електронний журнал. – 2024. – № 9. – С. 260–262. DOI: 10.32782/2524-0374/2024-9/60.
2. *Огороднійчук М.В.* Антикорупційні заходи у системі державного управління України / *М.В. Огороднійчук, Н.В. Коваленко* // Публічне управління і політика. – 2025. – № 6 (10). DOI: 10.70651/3041-2498/2025.6.03.
3. *Уткіна М.С.* Фінансування інфраструктурних проєктів під час воєнного стану: корупційні виклики та механізми прозорості / *М.С. Уткіна* // Правова позиція. – 2024. – № 2 (43). – С. 29–33. DOI: 10.32782/2521-6473.2024-2.6.
4. *Горбата Л.П.* Забезпечення відкритості та прозорості громадського контролю у сфері боротьби з корупцією / *Л.П. Горбата* // Інвестиції: практика та досвід. – 2024. – № 23. – С. 192–197. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.23.192.
5. *Вінникова Н.А.* Цифрові технології у боротьбі з глобальною корупцією / *Н.А. Вінникова* // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – 2022. – № 41. – С. 30–39. DOI: 10.26565/2220-8089-2022-41.
6. *Kumar N.* Non-financial e-procurement performance measures / *N.Kumar, K.Ganguly* // International Journal of Productivity and Performance Management. – 2020. – Vol. 70, No. 1. – P. 41–64. DOI: 10.1108/IJPPM-07-2019-0353.
7. Правове забезпечення повоєнного відродження України : монографія / за заг. ред. Р.О. Стефанчука. – Київ : Юрінком Інтер, 2025. – 392 с.
8. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на листопад 2024 року / Київська школа економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf.
9. *Рябчин О.* Еволюція концепції Build Back Better: від відбудови після стихійних лих до зелених та повоєнних планів відновлення економіки України / *О.Рябчин* // Економіка і організація управління. – 2025. – № 3 (55). – С. 120–128. DOI: 10.31558/2307-2318.2024.3.13.
10. *Курилюк Ю.* Стратегічний розвиток економіки України до 2030 р.: аналіз можливостей і потенційних загроз / *Ю.Курилюк* // Економіка, фінанси, право. – 2024. – Вип. 3. – С. 40–43. DOI: 10.37634/efp.2024.3.8.
11. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 № 605-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-p#n6>.
12. *Кубатко О.* Альтернативна енергетика як напрямок енергетичної стійкості країни / *О.Кубатко, Л.Калініченко, А.Треус, Д.Лінь, Я.Міценко* // Підприємництво та інновації. – 2024. – Вип. 32. – С. 64–70. DOI: 10.32782/2415-3583/32.10.
13. *Бугазіянус С.* SMART GRID аналіз та його можливості у створенні сучасних організаційно-правових механізмів для системи енергетичної безпеки України / *С.Бугазіянус* // Теоретичні та прикладні питання державотворення. – 2025. – № 33. – С. 198–211. DOI: 10.35432/tisb332025330148.
14. Наступний етап – евроколія від польського кордону до Львова / Міністерство розвитку громад та територій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://mindev.gov.ua/news/nastupnyi-etap-ievrokoliia-vid-polskoho-kordonu-do-lvova-oleksii-kuleba>.
15. *Кропотова А.* Впровадження стандартів доріг TEN-T в Україні: аналітична записка / *А.Кропотова* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files/Projects/2025/UA_EU/Cost%20of%20TEN-T%20in%20Ukraine.pdf.
16. World Bank; Ukraine, Government of; European Union; Nations, United // Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4): February 2022 – December 2024 (English). Washington, DC: World Bank Group. – 2025. [Electronic resource]. – Access mode : <http://documents.worldbank.org/curated/en/099022025114040022>.
17. *Саричев В.* Аналіз впливу корупції на економічну безпеку країни в умовах сьогодення / *В.Саричев, О.Гапеева, О.Пікуліна* // Сталий розвиток економіки. – 2023. – № 2 (47). – С. 203–208. DOI: 10.32782/2308-1988/2023-47-29.
18. Схема на 14,8 млн грн в межах «Великого будівництва» на Івано-Франківщині: слідство завершено / Національне антикорупційне бюро України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nabu.gov.ua/news/skhema-na-14-8-mln-grn-v-mezhakh-velikogo-budivnytctva-na-ivano-frankivshchyni-slidstvo-zaversheno/>.
19. *Божок С.* У Києві викрили завищення на 16 млн грн при ремонті протирадіаційного укриття / *С.Божок* // Вечірній Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://vechirniy.kyiv.ua/news/111486/>.
20. *Кислякова Г.* На Одещині замовили укриття за 97 мільйонів від Ukraine Facility по дуже завищених цінах / *Г.Кислякова* // Наші Гроші [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nashigroshi.org/2025/06/13/na-odeshchyni-zamovyly-ukryttia-za-97-mil-yoniv-vid-ukraine-facility-po-duzhe-zavyshchenykh-tsinakh/>.
21. Скандал у Запорізькій ОВА: Тасмні оборонні підряди на десятки мільйонів / Антикорупційний фронт Лариси Криворучко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.anticor.foundation/novyny/18514/>.

22. Торгунакова Н. Шок! Лише шість міст України показали, куди йде гуманітарна допомога: результати дослідження / Н.Торгунакова // KRIVBASS.CITY [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://krivbass.city/news/view/shok-lishe-shist-mist-ukraini-pokazali-kudi-jde-gumanitarna-dopomoga-rezultati-doslidzhennya>.
23. Петришин Б. Українці бачать відбудову, але бояться корупції в ній, – опитування / Б.Петришин // Рубрика [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://rubryka.com/2025/08/22/ukrayintsi-bachat-vidbudovu-ale-boyatsya-koruptsiyi-v-nij-opytuvannya/>.
24. Tarnay V. How to make better public procurement decisions with business intelligence: Insights from Ukraine / V.Tarnay, Ya.Dmytryshyn // Open Contracting Partnership [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.open-contracting.org/2024/12/04/how-to-make-better-public-procurement-decisions-with-business-intelligence-insights-from-ukraine/>.
25. Prozorro підбило підсумки державних закупівель 2024 року / TNRD [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://tndr.com.ua/news/prozorro-pidbilo-pidsumki-derzhavnih-zakupivel-2024-roku/>.
26. Україна та ЄС посилюють співпрацю у боротьбі з шахрайством: Міністр фінансів України та Єврокомісар підписали відповідну Угоду / Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-ta-ies-posyliuut-spivpratsiu-u-borotbi-z-shakhraistvom-ministr-finansiv-ukrainy-ta-ievrokomisar-pidpysaly-vidpovidnu-uhodu>.
27. OLAF signs cooperation arrangement with Ukraine’s State Audit Service / European Anti-Fraud Office [Electronic resource]. – Access mode : https://anti-fraud.ec.europa.eu/media-corner/news/olaf-signs-cooperation-arrangement-ukraines-state-audit-service-2023-04-03_en.
28. Ukraine: EIB and Ukraine’s State Bureau of Investigation strengthen efforts to safeguard EU bank investments and fight fraud and corruption / European Investment Bank (EIB) Group [Electronic resource]. – Access mode : <https://www.eib.org/en/press/all/2024-509-ukraine-eib-and-ukraine-s-state-bureau-of-investigation-strengthen-efforts-to-safeguard-eu-bank-investments-and-fight-fraud-and-corruption>.
29. Повні перевірки декларацій за серпень 2025 року: НАЗК виявило порушення на понад 337 млн грн / НАЗК [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/uk/novynu/povni-perevirky-deklaratsiy-za-serpen-2025-roku-nazk-vuyavylo-porushennya-na-ponad-337-mln-grn/>.
30. Головні корупційні скандали «Укрзалізниці» у 2025 році: від палива до хабарів / Ua.news [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ua.news/ua/ukraine/golovni-koruptsiini-skandali-ukrzaliznitsi-u-2025-rotsi-vid-paliva-do-khabariv>.
31. Грищенко В. Справа віцепрем’єра Олексія Чернишова та продаж Укрбуду / В.Грищенко // Нерухомі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nerukhomi.ua/ukr/news/ryinok/sprava-vitsepremera-oleksiya-chernishova-ta-prodazh-ukrbudu-dajdzhest-za-cherven.htm>.
32. Ковальова А. «Автомагістраль-Південь» під наглядом: Кравченко ініціював аудит справ у будівництві / А.Ковальова // Стопкор [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.stopcor.org/ukr/section-suspilstvo/news-avtomagistral-pivden-pid-naglyadom-kravchenko-initsiyuvav-audit-sprav-u-budivnitsvi-01-07-2025.html>.
33. Яцюк С. Липневий рекорд: DOZORRO зекономив бюджету 133 млн грн / С.Яцюк // DOZORRO [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://dozorro.org/news/lipnevij-rekord-dozorro-zekonomiv-byudzhetu-133-mln-gm>.

References:

1. Sirko, V.S. (2024), «Koruptsiyni ryzyky v publichnykh zakupivlyakh: analiz koruptsiynykh ryzykiv ta metodiv yikh minimizatsiyi, vplyuchayuchy zakonodavchi ta orhanizatsiyni zakhody», *Legal Scientific Electronic Journal*, No. 9, pp. 260–262, doi: 10.32782/2524-0374/2024-9/60.
2. Ohorodniychuk, M.V. & Kovalenko, N.V. (2025), «Antykoruptsiyni zakhody u systemi derzhavnoho upravlinnya Ukrainy», *Public Administration and Politics*, No. 6 (10), doi: 10.70651/3041-2498/2025.6.03.
3. Utkina, M.S. (2024), «Finansuvannya infrastrukturykh proyektiv pid chas voyennoho stanu: koruptsiyni vyklyky ta mekhanizmu prozorosti», *Legal Position*, No. 2 (43), pp. 29–33, doi: 10.32782/2521-6473.2024-2.6.
4. Horbata, L.P. (2024), «Zabezpechennya vidkrytosti ta prozorosti hromadskoho kontrolyu u sferi borotby z koruptsiyeyu», *Investments: practice and experience*, No. 23, pp. 192–197, doi: 10.32702/2306-6814.2024.23.192.
5. Vinnykova, N.A. (2022), «Tsyfrovi tekhnolohiyi u borotbi z hlobalnoyu koruptsiyeyu», *Bulletin of the V.N. Karazin Kharkiv National University*, No. 41, pp. 30–39, doi: 10.26565/2220-8089-2022-41.
6. Kumar N. & Ganguly K. (2020), «Non-financial e-procurement performance measures», *International Journal of Productivity and Performance Management*, Vol. 70, No. 1, pp. 41–64, doi: 10.1108/IJPPM-07-2019-0353.
7. Stefanchuk, R.O. (ed.) (2025), *Pravove zabezpechennya povoyennoho vidrodzhennya Ukrainy: monohrafiya*, Yurinkom Inter, Kyiv, 392 p.
8. «Zvit pro pryami zbytky infrastruktury vid ruynuvan vnaslidok viyskovoyi ahresiyi rosiyi proty Ukrainy stanom na lystopad 2024 roku», *Kyiv School of Economics*, [Online] available at: https://kse.ua/wp-content/uploads/2025/02/KSE_Damages_Report-November-2024-UA.pdf
9. Ryabchyn, O. (2025), «Evolutsiya kontseptsiyi Build Back Better: vid vidbudovy pislya stykhiynykh lykh do zelenykh ta povoyennykh planiv vidnovlennya ekonomiky Ukrainy», *Economics and Management Organization*, No. 3(55), pp. 120–128, doi: 10.31558/2307-2318.2024.3.13.
10. Kurylyuk, Yu. (2024), «Stratehichnyy rozvytok ekonomiky Ukrainy do 2030 r.: analiz mozhlyvostey i potentsiynykh zahroz», *Economics, Finance, Law*, Vol. 3, pp. 40–43, doi: 10.37634/efp.2024.3.8.
11. Kabinet Ministriv Ukrainy (2023), *Pro skhvalennia Enerhetychnoi stratehii Ukrainy na period do 2050 roku*, Rozporiadzhennia vid 21.04.2023 No. 605-r, [Online] available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-p#n6>

12. Kubatko, O., Kalinichenko, L., Treus, A., Lin, D. & Mishchenko, Y. (2024), «Alternatyvna enerhetyka yak napryamok enerhetychnoyi stiykosti krayiny», *Entrepreneurship and Innovation*, Vol. 32, pp. 64–70, doi: 10.32782/2415-3583/32.10.
13. Bugazyianus, S. (2025), «SMART GRID analiz ta yoho mozhlyvosti u stvorenni suchasnykh orhanizatsiyno-pravovykh mekhanizmiiv dlya systemy enerhetychnoyi bezpeky Ukrainy», *Theoretical and applied issues of state-building*, No. 33, pp. 198–211, doi: 10.35432/tisb332025330148.
14. Ministerstvo rozvytku hromad ta terytorii Ukrainy, «Nastupnyy etap – yevrokoliya vid polskoho kordonu do Lvova», [Online] available at: <https://mindev.gov.ua/news/nastupnyi-etap-ievrokoliia-vid-polskoho-kordonu-do-lvova-oleksii-kuleba>
15. Kropotova, A. (2025), «Vprovadzhennya standartiv dorih TEN-T v Ukraini: analitychna zapyska», [Online] available at: http://www.ier.com.ua/files/Projects/2025/UA_EU/Cost%20of%20TEN-T%20in%20Ukraine.pdf
16. World Bank (2025), *Ukraine, Government of European Union; Nations, United*, [Online] available at: <http://documents.worldbank.org/curated/en/099022025114040022>
17. Sarychev, V., Hapieieva, O. & Pikulina, O. (2023), «Analiz vplyvu koruptsiyi na ekonomichnu bezpeku krayiny v umovakh sohodennya», *Sustainable Economic Development*, No. 2(47), pp. 203–208, doi: 10.32782/2308-1988/2023-47-29.
18. Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy, «Skhema na 14,8 mln hrn v mezhakh «Velykoho budivnytstva» na Ivano-Frankivshchyni: slidstvo zaversheno», [Online] available at: <https://nabu.gov.ua/news/skhema-na-14-8-mln-grn-v-mezhakh-velykogo-budivnytstva-na-ivano-frankivshchyni-slidstvo-zaversheno/>
19. Bozhok, S. (2025), «U Kyjevi vykryly zavyschennya na 16 mln hrn pry remonty protyradiatsiynoho ukryttya», *Vechirniy Kyiv*, [Online] available at: <https://vechirniy.kyiv.ua/news/111486/>
20. Kyslova, H. (2025), «Na Odeshchyni zamovyly ukryttya za 97 milyoniv vid Ukraine Facility po duzhe zavyschennykh tsinakh», *Nashi Hroshi*, [Online] available at: <https://nashigroshi.org/2025/06/13/na-odeshchyni-zamovyly-ukryttya-za-97-mil-yoniv-vid-ukraine-facility-po-duzhe-zavyschennykh-tsinakh/>
21. «Skandal u Zaporizkiy OVA: Tayemni oboronni pidryady na desyatky milyoniv», *Antykoruptsiyni front Larysy Kryvoruchko*, [Online] available at: <https://www.anticor.foundation/novyny/18514/>
22. Torhunakova, N. (2025), «Shok! Lyshe shist mist Ukrainy pokazaly, kudy yde humanitarna dopomoha: rezultaty doslidzhennya», *KRIVBASS.CITY*, [Online] available at: <https://krivbass.city/news/view/shok-lishe-shist-mist-ukraini-pokazali-kudi-jde-gumanitarna-dopomoga-rezultati-doslidzhennya>
23. Petryshyn, B. (2025), «Ukrainians See Reconstruction, but Fear Corruption in It – Results of a Sociological Survey», *Rubryka*, [Online] available at: <https://rubryka.com/en/2025/08/22/ukrayintsi-bachat-vidbudovu-ale-boyatsya-koruptsiyi-v-nij-opytuvannya/>
24. Tamay, V. & Dmytryshyn, Ya. (2024), «How to make better public procurement decisions with business intelligence: Insights from Ukraine», *Open Contracting Partnership*, [Online] available at: <https://www.open-contracting.org/2024/12/04/how-to-make-better-public-procurement-decisions-with-business-intelligence-insights-from-ukraine/>
25. «Prozorro pidbylo pidsumky derzhavnykh zakupivel 2024 roku», *TNDR*, [Online] available at: <https://tndr.com.ua/news/prozorro-pidbilo-pidsumki-derzhavnih-zakupivel-2024-roku/>
26. «Ukrayina ta YES posylyuyut' spivpratsyu u borotbi z shakhraystvom: Ministr finansiv Ukrainy ta Yevrokomisar pidpysaly vidpovidnu Uhodu», *Uryadovyy portal*, [Online] available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukraina-ta-ies-posyliuyut-spivpratsiu-u-borotbi-z-shakhraystvom-ministr-finansiv-ukrainy-ta-ievrokomisar-pidpysaly-vidpovidnu-uhodu>
27. European Anti-Fraud Office (2023), «OLAF signs cooperation arrangement with Ukraine's State Audit Service», [Online] available at: https://anti-fraud.ec.europa.eu/media-corner/news/olaf-signs-cooperation-arrangement-ukraines-state-audit-service-2023-04-03_en
28. European Investment Bank Group (2024), «Ukraine: EIB and Ukraine's State Bureau of Investigation strengthen efforts to safeguard EU bank investments and fight fraud and corruption», [Online] available at: <https://www.eib.org/en/press/all/2024-509-ukraine-eib-and-ukraine-s-state-bureau-of-investigation-strengthen-efforts-to-safeguard-eu-bank-investments-and-fight-fraud-and-corruption>
29. «Povni perevirky deklaratsiy za serpen 2025 roku: NAZK vvyavlylo porushennya na ponad 337 mln hrn», *NAZK*, [Online] available at: <https://nazk.gov.ua/uk/novyny/povni-perevirky-deklaratsiy-za-serpen-2025-roku-nazk-vvyavlylo-porushennya-na-ponad-337-mln-grn/>
30. «Holovni koruptsiyni skandaly «Ukrzaliznytsi» u 2025 rotsi: vid palyva do khabariv», *Ua.news*, [Online] available at: <https://ua.news/ua/ukraine/golovni-koruptsiini-skandali-ukrzaliznytsi-u-2025-rotsi-vid-paliva-do-khabariv>
31. Hryshenko, V. (2025), «Sprava vitsepreyera Oleksiya Chernyshova ta prodazh Ukrbudu», *Nerukhomi*, [Online] available at: <https://nerukhomi.ua/ukr/news/ryinok/sprava-vitsepremera-oleksiya-chernishova-ta-prodazh-ukrbudu-dajdzhest-za-cherven.htm>
32. Kovalova, A. (2025), «Avtomahistral-Pivden» pid nahlyadom: Kravchenko initsiyuvav audyt sprav u budivnytstvi», *Stopkor*, [Online] available at: <https://www.stopcor.org/ukr/section-suspilstvo/news-avtomahistral-pivden-pid-nahlyadom-kravchenko-initsiyuvav-audit-sprav-u-budivnytstvi-01-07-2025.html>
33. Yatsiuk, S. (2025), «Lypnevyy rekord: DOZORRO zekonomyv byudzhetu 133 mln hrn», *DOZORRO*, [Online] available at: <https://dozorro.org/news/lipnevij-rekord-dozorro-zekonomiv-byudzhetu-133-mln-grn>

Kuryliuk Y.

Political economy of recovery and anti-corruption safeguards in large infrastructure projects

Abstract. The article is devoted to the consideration of the political economy of large infrastructure projects in Ukraine, which is particularly relevant in the context of post-war reconstruction and large-scale involvement of international financing by the state. The effectiveness of such projects largely depends on the introduction of anti-corruption safeguards that ensure transparency, accountability and rational use of resources. It has been established that reconstruction is not only a matter of economic efficiency, but also a test of the state's institutional capacity. The trust of society and donors directly depends on the transparency of the distribution and use of resources. If control mechanisms remain weak, reconstruction risks turning from an instrument of development into a source of large-scale abuse. In view of this, the main task is to identify and neutralise the most common corruption risks. Ukraine's experience clearly shows that in the context of large-scale reconstruction, even targeted programmes can become a breeding ground for abuse. This creates an urgent need for systemic anti-corruption safeguards, ranging from transparent tender procedures and independent audits to international control and cross-border cooperation. It is important to understand that only a comprehensive approach will minimise risks and ensure the effective use of resources in the reconstruction process. It has been determined that the main anti-corruption safeguards in large infrastructure projects are transparency and public access to information, independent auditing, public oversight, an effective judicial system, and the use of modern digital technologies. The conclusions state that only a comprehensive approach combining institutional, public and technological control mechanisms can ensure sustainable and effective infrastructure recovery in conditions of high corruption risks.

Keywords: political economy; post-war reconstruction; corruption; anti-corruption activities; transparency; infrastructure; cross-border cooperation; resource management; efficiency.

Стаття надійшла до редакції 07.12.2025.